

Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)

7. Plotnikoff R.C., Blanchard C., Hotz S.B., & Rhodes R. Validation of the decisional balance scale in the exercise domain from the transtheoretical model: A longitudinal test. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*. – 2001. – № 5, P. 191–206.
8. Blair S.N., Dunn A.L., Marcus B.H., Carpenter R.A., Jaret, P. Active living every day // Champaign, IL: Human Kinetics, 2001. – P. 46–54.
9. Cardinal B.J. Role modeling attitudes and physical activity and fitness promoting behaviors of HPERD professionals and preprofessionals // *Research Quarterly for Exercise and Sport*. – 2001. – № 72. – P. 84–90.
10. Ryan R.M., & Deci E.L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being // *American Psychologist*. – 2000. – Vol. 55, № 1. – P. 68–78.
11. United States Department of Health and Human Services, (2000). *Healthy People 2010* (Conference edition in 2 volumes). Washington, DC: U. S. Government Printing Office.
12. Weiss Maureen R. Motivating Kids in Physical activity // *Research digest: President's Council on Physical Fitness and Sports*, 2000. – Series 3. – № 11. – P. 1–6.

УДК 37.037:796.012.2

Лемешко О. С., Телятник В. М.
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ І ФУНКЦІЇ РУХОВОЇ НАВИЧКИ

Стаття присвячена питанням теорії і практики навчання рухових навичок. У роботі здійснений логіко-методологічний аналіз: проблемності навчання як принципу дидактики, рівнів проблемності у пізнавальній активності та самостійності, принципу доступності його вимоги, правила і умови легкості у навчанні рухових дій; природи розвитку системи протиріч, діалектичні протиріччя та розвиток регуляції системи рухів і дій; психофізіологічних механізмів регуляції рухів, зокрема, енергетичної, м'язової синергії, регулятори рухів простором дії, предметом та їх смислові й символічні регулятори. Використані системний аналіз рухової дії, педагогічний експеримент, методи проблемності, моделювання, спостереження і самоспостереження піддослідних.

Ключові слова: проблемність навчання, рухова навичка, проблемні дії, сенсорно-перцептивна сфера, регулятори рухів, вольові стани.

Лемешко А. С., Телятник В. Н. Проблемное обучение и функции двигательных навыков. *Статья посвящена вопросам теории и практики обучения двигательных навыков. В работе осуществлен логико-методологический анализ: проблемности обучения как принципа дидактики, уровней проблемности в познавательной активности и самостоятельности, принципа доступности его требования, правила и условия простоты в обучении двигательных действий; природа развития системы противоречий, диалектические противоречия, развитие регуляции системы движений и действий; психофизиологические механизмы регуляции движений, в частности, энергетической, мышечной синергии, регуляторов движений пространством действия, предметом и смысловые и символические их регуляторы.*

Ключевые слова: проблемность обучения, двигательный навык, проблемные действия, сенсорно-перцептивна сфера, волевые состояния.

Lemeshko O. S., Telyatnyk V. M. The problems of training and functions of movement skills. *This article is devoted to the theory and practice of movement skills training. During the research logical and methodological analysis was carried out: training problematics as the principle of didactics, levels of problematic of the cognitive activity and independence of the availability principle, its requirements, rules and conditions in the process movement skills training; nature of the conflicts system, dialectic contradictions and the development of the regulation of movement and action systems; psychophysiological mechanisms of movements regulation, in particular energetic and muscle synergies, motor system regulators in spaces, subject and their sense bearing and symbolic regulators. In this research systematic analysis of movement skills, pedagogical experiment, problematical methods, modeling, observation and introspection of experimental subject. Problematics of training influence positively on volitive states of the student sensory-perceptual skills, movement regulators and results problematic actions. Problem-based training improves movement skills, its aesthetic properties of reflection, designing and solution of problematic tasks; properties of the action as an act of mastering it and actions as micro stage of its development. Programs of a usage of problematic training in movement skills training with the principle of an availability of the system conflicts, which contribute skills regulation. With help of main components of the problematics of the movement skills training which were theoretically explained it was found out that the problematic training of movement skills its content is described as didactics principle and its content: a) management actions of the teacher, b) pedagogical category which determines student activity, c) Perception of the problem, d) creation of the hypotheses and assumptions in the process of study.*

Key words: problematic training, movement skills, problematic al actions, sensory-perceptual sphere, movement regulators, volatile states.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема активізації навчальних дій учнів у процесі навчання має велику історію. На кожному етапі розвитку суспільства вона зважувалася по-різному, з використанням досягнень науки в даний період. Сучасна педагогіка набагато більше, ніж раніше, акцентує увагу педагогів на проблемі розвитку розумових здібностей підростаючого покоління. Необхідно відзначити і те, що все частіше виникають педагогічні питання, розробка яких вимагає залучення теорій психології та фізіології, їх методів і результатів конкретних досліджень, питань, зв'язаних із з'ясуванням умов реалізації педагогічного принципу доступності при засвоєнні рухових навичок людини. Засвоєні звички й навички "розвантажують" свідомість людини від обмірковування кожного руху і цим

заощаджують час і енергію. Умови реалізації принципу доступності і розробка засобів і методів навчання повинні враховувати ці перцептивні переключення, неправильно зрозумілу інформацію від рухів, доповнення, як привнесені у образ рухів, його зміст [1]. Це ж саме стосується і переборювання ілюзій, щоб наблизити спосіб рухів і самих рухів їх адекватності, домагатися того, щоб вони відповідали одне одному. І чим більше адекватності образу рухів самій системі рухів, який є їхнім регулятором руху, тим вище надійність людини, тим менше можливості допустити помилки в процесі виконання дії, коли вони ускладнені високим емоційним тлом. Успішність усякої діяльності визначається не тільки суб'єктивними чинниками - можливостями відображення, проектування і породження дії, але й об'єктивними властивостями тих рухів, що підлягають засвоєнню, а також педагогічними умовами - створення проблемності перед дією, яка задає їй напрям і предмет розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі удосконалювання рухових навичок не завжди із самого початку формується адекватний спосіб їх регуляції. Часто неадекватні способи рухів існують і на найвищому: рівні майстерності. У зв'язку з цим виникає питання, а як же долаються неадекватні і будуються адекватні способи, що дозволяють правильно орієнтуватися в ситуації і ефективно регулювати рухами і діями. Аналогічно тому, як природа з ненадійних елементів будує надійну систему, людина, навчаючись руховим навичкам, із набору мінливих і переключених способів будує адекватний спосіб - досконалу навичку. Наша робота базуватиметься на дослідженнях рухів, проведених О.О. Ухтомським (1978) і М.О. Бернштейном (1947), В.В.Клименком (1987, 2007), Л.В. Чхайдзе (1968), Д.Д.Донського (1979), В.К. Бальсевича (1971), Ю.В. Верхошанського (1968), І.П. Ратова (1972), і ін. та ін., показали, що координація рухів є подолання надлишкових ступенів свободи кінематичних ланок, і перетворення їх у керовану систему. Поняття "проблемність у навчанні" не так давно увійшло у педагогічну науку. Воно пов'язувалося з поняттями "проблема" і "проблемна ситуація", і запозичені з психології. Теоретичний аналіз показав, що проблемність має глибокі коріння - вона відображає не лише закономірність процесу наукового пізнання, але й навчання. Причому будь-який пізнаваний об'єкт має у собі дидактичне протиріччя, що відбиває сутність закону єдності і боротьби протилежностей [3]. У процесі засвоєння об'єкта суб'єктом виникне протиріччя процесу пізнання, що часто називають логіко-пізнавальним. Поняттями, що описують проблемне навчання називаються "проблемна ситуація", "навчальна проблема", "навчальна гіпотеза", "взаємодія викладача й учнів", "теорія навчання" і ін. Проблемна ситуація має психолого-дидактичний характер, навчальна проблема - дидактичний, навчальна гіпотеза - логічний смисл. Тому теорія проблемного навчання розвивається на стику суміжних з нею наук: психології, дидактики і логіки науки. Вона - міждисциплінарна і викликає необхідність чіткого визначення змісту цих понять, їхнього обсягу і зв'язків з дидактикою.

Формулювання мети та завдань роботи. Мета дослідження - вивчити особливості навчання рухових дій, які створюються застосуванням проблемності перед початком дії або під час її виконання, на успішність розвитку людини.

Завдання дослідження. 1) вивчити форми і способи застосування елементів проблемності в навчанні з урахуванням типології рухових навичок,

2) визначити види проблемності і прийоми її застосування перед дією або під час її виконання.

3) розробити систему застосування проблемних дій, задач та ситуацій в учбовій діяльності піддослідних і на цій підставі розробити практичні рекомендації по удосконаленню навчання рухових навичок

Виклад основного матеріалу дослідження. У основу нашого дослідження проблемності у навчанні рухових навичок покладений принцип єдності свідомості і діяльності, між якими виникають і долаються протиріччя, що ведуть до розвитку. Використання категорії "діяльність" у якості підстави роботи дозволяє досліджувати породження і функціонування відображення дії в діяльності і регулювати її доступність при її засвоєнні.

Методи дослідження. Системний аналіз у проблемному навчанні дозволяв розглядати рухову дію як функціональну систему в педагогічному процесі навчання навичок й удосконалення її системи рухів. Діями вирішуються різні види задач; в одних випадках локомоторне переміщення власного тіла в просторі з різною швидкістю і на різні відстані, або стрибки - "метання" власного тіла стрибок у висоту, довжину і із жердиною і, нарешті, метання снарядів. Психолого-педагогічний експеримент. Мета психологічного експерименту полягала в тому, щоб одержати об'єктивні і точні дані про особливості рухів у процесі виконання рухової дії і її взаємозв'язку з елементами системи рухів. В експерименті наші випробувані були поставлені в дуже складні проблемні ситуації, що вимагають максимальної концентрації творчого мислення, мобілізації енергії учня, і виявляти їх не тільки в навчанні, але й у змаганнях. Завдання для кожного випробуваного підбиралися пропорційно можливостям, тобто враховувалися індивідуальні особливості. Це дозволило реалізувати принцип доступності в навчанні і регулювати доступність завдань, уникати стресових та побічних ситуацій, що не мають відносин до навчальної діяльності, задач і проблем.

Педагогічний експеримент складався з десяти серій досліджень. Перша серія досліджень розв'язувала задачу вивчення вибіркової регуляції ритму дії балістичного типу. Друга - визначала вплив системи розроблених проблемних задач дії, що орієнтують спрямованість проблемних зусиль, які приурочені до регуляторів рухів у дії. Третя - задача з'ясувати результативність проблемних задач дії, розбудованих на психофізіологічних механізмах їх регуляції на зміну ритму дії, тобто його оптимізацію. Четверта - особливості розв'язування проблемних задач у формі словесних формулювань, що припускають певну послідовність рухів, і приводять до вирішення протиріч між образами й рухами. П'ята - з'ясувала умови, що підвищують продуктивність діяльної сторони розуму в дії, шляхом спеціально організованих проблемних дії - рішення рухової задачі, що вимагає підпорядкування рухів заданими еталоном в ускладнених умовах. Шоста - вивчала особливості впливу проблемної задачі на засвоєння гармонійного ритму складної дії. Сьома - вивчався ритм рухів розбігу в формах, що склалися в процесі навчання й тренування, тобто за традиційними методиками. Восьма - вивчалися засоби активізації почуття гармонії ритму рухів розбігу в стрибках у висоту, основані на гармонізації простору дії з опорою на гармонійну пропорційність приручування довжини кроків. Дев'ята - формувалися спеціалізовані сприймання рухів і дії у проблемному навчанні, а в змаганнях учні використали новоутворення спеціалізованих сприймань. Десята - визначала рівень впевненості в успіху тих, хто навчався за традиційними методиками.

Проведено 558 дослідів, у яких брало участь більше 600 осіб у віці від 14 до 18 років і у тому числі спортсмени високої кваліфікації, зареєстровано більше 5 тис. рухів бігу, стрибків і метань випробуваних в дослідженнях в природних умовах і

змаганнях. Метод моделювання дій впливає з генетичної природи знаків, що виникають, що розвиваються й використовуються у пізнавальній діяльності людини. Знаки і знакові моделі матеріалізують, і тим самим об'єктивують образ, з одного боку, з іншого боку - виступаючи як змістовну форму образу, вони збагачують його, отже, вони виступають як знаряддя, засоби мислення.

Спостереження, як метод наукового дослідження, вирішувало задачі збору додаткової інформації про рухи і дії у процесі змагань і тренувальних занять. Реєструвалися фактори, що поліпшують рухову дію й координацію виконуваних рухів. Точні прийоми фіксації, представили можливість спостерігати плин процесу виконання рухів і розглянути в мікроінтервалах простору й часу прикладені зусилля. Дані реєстрації зовнішніх проявів виконаної рухової дії служили предметом спостереження для виявлення процесів регуляції й контролю, а саме: змісту процесуальної сторони локомоцій, і балістичних рухів, якими є види системи рухів [2]. Інформація, одержана методом самоспостереження, з'ясувала особливостей відчуттів, сприйняття після виконання рухової дії. Зміст словесних звітів свідчив про значеннєву спрямованість, виділених орієнтирів, роз'ясняло процес рішення рухових задач у змаганнях та тренуванні. Щоб уникнути суб'єктивності, фактичний матеріал інструментальних вимірів і самоспостереження обов'язково зіставлялися

Наукова новизна - наукові факти про вплив проблемності в навчанні рухових навичок одержані в результаті експериментальних досліджень, аналізу літературних джерел, а також застосуванням: системного аналізу та діяльнісного підходу, який розкриває структуру діяльності учня, наукового її пояснення. Практичне значення дослідження полягає у розробці науково-обґрунтованої методики навчання рухових навичок, розробці система задач, які моделюють проблемність у навчанні, визначені умови оптимального навчання рухових навичок які включають у себе: системи проблемних дій, задач, ситуацій, у яких змінюються психофізіологічні регулятори рухів і дій. Особистий внесок автор полягає у теоретичному обґрунтуванні основних компонентів проблемності у навчання рухових навичок; знайдено, що проблемне навчання рухових навичок і його зміст описуються як принцип дидактики, а його зміст: а) керівництво дій вчителя, б) педагогічна категорія, що визначає активності учня, в) усвідомлення проблеми, г) створення гіпотези і припущення у навчанні; розробці методики дослідження застосування принципу проблемності у навчанні рухових навичок; психофізіологічні регулятори рухів поділяються на енергетичні, регулятори м'язових синергій, регулятори рухів у просторі, регулятори рухів у діях з предметом, смислові регулятори рухів і регулятори рухів у формі символів.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Системний аналіз і системний підхід до вивчення проблемності у навчанні рухових дій ми розглядаємо як методологічні засоби не тільки вивчення, розуміння, пояснення фактів, здобутих у дослідженні, але і засіб організації процесу навчання й удосконалення, оскільки вони складають основу системного мислення в дослідженні та виконують своєрідну пізнавально-технологічну роль. Системність розгортається в різноманітні ракурси бачення: а) цілісності – психофізіологічних регуляторів дії, як частина цілісності; б) шкали образів, які відображають функції цих ре-гуляторів, безпосередньо потрапляють у поле уваги людини; в) а образи у цій шкалі стають усвідомленими за рахунок проблемних задач, які впливають на предмет діяльності.

2. Проблемне навчання рухових навичок і його зміст описуються системою суджень, зокрема, проблемність являє собою: 1) принцип дидактики і його зміст – керівництво дій учителя, 2) педагогічну категорію, що визначає характер активності учня усвідомлення проблеми, створення гіпотези випробовування припущення тощо, 3) рівні проблемності, 4) його функції та 5) критерії його реалізації.

3. Серед багатьох психофізіологічних механізмів регуляції рухів найбільшою продуктивністю у навчанні рухових навичок відзначаються такі регулятори: 1) механізми енергетичної регуляції рухів, 2) регулятори м'язових синергій, 3) регулятори рухів у просторі, 4) регулятори рухів у діях із предметом, 5) смислові регулятори рухів і 6) регулятори рухів у формі символів.

4. Шкала образів, що відображає функції психофізіологічних регуляторів під час навчання рухових дій, швидше й продуктивніше утворюється, якщо використовуються: а) проблемні ситуації утворюють вольові стани, активізують розумову діяльність, спрямовану на пошуки інфо-рмації для вирішення задачі, шляхів і засобів, і учень виходить за межі відомого, у невідоме, те, що треба засвоїти; б) проблемні задачі - словесні формулювання дій припускають послідовність рухів і вирішують протиріччя рухами, вони виступають як потреби, задаються учню ззовні, або він сам їх формулює; в) проблемні дії припускають вирішення рухових задач при незвичних умовах: розмірах рухів, перцептивних доповнень і сенсорних переключувань і інших труднощів, вимагають корекцій у вирішення рухової задачі.

5. Установлено, що традиційна методика навчання рухових навичок, як показали наші дослідження, передбачає утворення: а) переважно на регуляторах дій, в основі яких міститься уявлення про енергетичні впливи на систему рухів; б) регуляторах дій, розбудованих на просторових уявленнях рухів; в) частково на всіх інших: предметних, смислових та символічних регуляторах рухів. Ці данні свідчать, що методики навчання будуються на випадково утворених уявленнях, які і стають регуляторами рухів без урахування їхніх природних психофізіологічних механізмів. До складу психофізіологічних механізмів регуляції рухів входять: 1) механізми енергетичної регуляції рухів, 2) регулятори м'язових синергій, 3) регулятори рухів у просторі, 4) регулятори рухів у діях з предметом, 5) смислові регулятори рухів і 6) регулятори рухів у формі символів. Відображення їх у свідомості учнів утворює шкалу образів – безпосередніх регуляторів рухів і дій.

6. Сукупність образів рухів – їх шкала може утворюватися, спираючись на прояви потужності, швидкості, темпу, відстані і т.п. - складаючи систему регуляторів рухів. Установлено, що образи еталонів рухів можуть бути побудовані на основі закономірності гармонійної пропорційності - "золотому перетині" - прирощуванні (чи убудуванні) величин процесу виконання дій. Біг по розмітці довжини кроків із збільшенням довжини кожного кроку рівного пропорції "золотого перетину", приводить до достовірного збільшення швидкості бігу з низького старту в післядії. Відношення збільшення завжди залишається постійним і дорівнює - 1,618. Це і є метричний ідеал раціонального й економічно вигідної дії. Відносини "золотого перетину" просліджуються і між метричними показниками окремих елементів системи рухів. Це відносини збільшення довжини кроків розбігу при стрибках у висоту.

7. У складі рухових навичок, які закріплені вправами уміння, з погляду принципів розробки й застосування до них проблемного навчання, поділяються на такі види: сенсорні навички пов'язані з гостротою чутливості і точністю сприймання;

орієнтувальні навички виявляються в спостережливості й орієнтуванні в ситуації дії чи діяльності; навички антиципації й контролю рухів, дій; та самоконтролю і можуть здійснюватися залежно від наявності прогнозу: найближчого, віддаленого і перспективного розвитку дії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л.С. Развитие высших психических функций / Л.С. Выготский. - М.: Изд-во АПН РСФСР 1960.- 498 с.
2. Клименко В. В. Фізкультура і естетичне виховання / В. В. Клименко, В.Ф. Омельчук, - К.; Радянська школа, 1987.36 с.
3. Клименко В. В. Психологія спорту / В. В. Клименко// навч.посіб. для студ. вищ. навч. закл.– К.: МАУП, 2007.–432 с.
4. Лемешко О.С. Елементи проблемного навчання руховим діям / О.С. Лемешко, С.П. Попович //Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. Випуск 17/ Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського;головний редактор В.М. Костюкевич. – Вінниця: ТОВ «Планер», 2014. - С.194-199
5. Bly, Lois. Motor Skills Acquisition Checklist. San Antonio, TX: Therapy Skill Builders, 2003.
6. Landy, J.M., & K. Burrige. 2000. Ready to use fundamental motor skills & movement activities for young children. West Nyack, NY: Center for Applied Research in Education.
7. Little, T.L., & L. Yorke. 2003. Why motor skills matter. New York: McGraw-Hill.

796.011.1:159.947.5

Лібович Христина, Левків Володимир

Львівській державний університет фізичної культури, Національний університет ім. І. Франка

ПРОФЕСІЙНА МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ЯКІ, НАВЧАЮТЬСЯ ЗА НАПРЯМОМ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

Більшість студентів, які навчаються за напрямом «фізичне виховання», мають схильність до педагогічної діяльності. Найбільший інтерес у студентів викликають професії тренера викладача і вчителя фізичної культури. 90% студентів мають стійку зовнішню або внутрішню позитивну мотивацію працювати в галузі.

Ключові слова: *фізичне виховання, професійна мотивація, професійна діяльність, класифікація професій, типи професій, тренер викладач, вчитель фізичної культури.*

Лібович Христина, Левків Володимир. Профессиональная мотивация студентов обучающихся по направлению «Физическое воспитание». *Большинство студентов, обучающихся по направлению «физическое воспитание», имеют склонность к педагогической деятельности. Наибольший интерес у студентов вызывают профессии тренера преподавателя и учителя физической культуры. 90% студентов имеют устойчивую внешнюю или внутреннюю положительную мотивацию работать в отрасли.*

Ключевые слова: *физическое воспитание, профессиональная мотивация, профессиональная деятельность, классификация профессий, типы профессий, тренер преподаватель, учитель физической культуры.*

Libovych H., Levkiv V. Professional motivation of students which study after direction "physical edycation". *The majority of students enrolled in "physical education" tend to educational activities. The greatest interest in students caused the profession of teacher trainer and teacher of physical culture. 90% of students should have a stable external or internal positive motivation in job. The efficiency of the process of preparing students enrolled in "physical education" depends on the orientation of students to master teaching profession. Professional competence is determined by the level of students' abilities and other personal characteristics of the individual, including motivation. To study the motivation of students enrolled in "physical education", we used the following diagnostic techniques: "Determining the type of future careers", "Diagnosis of identity in professional activities in the" physical culture and sport", "Career orientation" "Types of motivation of professional activity." Based on the results, we can say that the state of professional motivation depends on whether assesses student learning activity compared with his own, real abilities and level of achievement, and motivation influence on professional opinion of peers with varying levels of abilities.*

Key words: *physical education, professional motivation, professional activities, classification of occupations, types of occupations, teacher trainer, teacher of physical education.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Ефективність процесу підготовки студентів, які навчаються за напрямом «фізичне виховання» залежить від орієнтованості студентів на оволодіння педагогічною професією. Професійна придатність студентів визначається рівнем розвитку здібностей та інших особистісних властивостей індивіда, зокрема мотивації. Під мотивацією в психології розуміють сукупність факторів, що організують і спрямовують поведінку індивіда. Усі спонукальні джерела активності особистості об'єднуються поняттям мотиваційної сфери, яка включає потреби, інтереси, прагнення, захоплення, переконання, установки, ідеали, наміри тощо. До особистісно-індивідуальних чинників, що підсилюють професійну орієнтацію студентів відносяться: схильності, здібності, покликання, темперамент, характер, особистісні якості. На думку А.А. Деркача, позитивні зміни в мотиваційній сфері особистості під час професійної діяльності підсилюють розвиток здібностей, необхідних для її виконання [5]. В.Г. Казаков і Л.Л. Кондратьєва відзначають, що покликання до педагогічної професії може виникнути у процесі успішної діяльності без наявності попереднього потенційного покликання і навіть всупереч сумнівам у своїх здібностях [6]. Це ж підтверджує і Є.О.Клімов, що ні індивідуальні, ні суб'єктивні, ні особистісні особливості самі по собі і по-різному не мають вирішального успіху чи неуспіху у діяльності [4]. Вивчення структури професійно-орієнтованої мотивації студентів педагогічних ВНЗ, знання мотивів, що спонукають до роботи у сфері освіти, дозволить обґрунтовано вирішувати завдання підвищення ефективності педагогічної діяльності: правильно здійснювати професійний добір, навчання, планування професійної кар'єри [6]. Одним з найважливіших компонентів педагогічної діяльності є мотиваційний комплекс особистості: мотивація навчальної та професійної діяльності, мотивація успіху, фактори привабливості